

Bokmelding

Marianne Rugkåsa, Signe Ylvisaker og Ketil Eide

Barnevern i et minoritetsperspektiv. Sosialt arbeid med barn og familier.

Oslo: Gyldendal Akademisk, 2017

Ragnhild Hollekim

Førsteamanuensis

Hemil-senteret, Universitetet i Bergen

ragnhild.hollekim@uib.no

I denne boka rettes fokus mot barneverntjenestens møte med brukere som har minoritetsetnisk bakgrunn. Forfatterne ønsker å diskutere hva som kan anses som kvalitativt godt arbeid overfor denne gruppen, og samtidig, hvilke krav dette setter til sosialarbeiderne. Temaet er både viktig og høyaktuelt og forfatterne har en bred kompetanse på feltet.

Forfatterne legger til grunn at godt barnevernfaglig arbeid har som utgangspunkt en praksis der familier med minoritetsetnisk bakgrunn opplever å bli møtt med forståelse for de faktiske livene de lever, og at dette er en nødvendig forutsetning å kunne etablere en til-litsrelasjon. Et gjennomgående budskap i boken, slik jeg leser den, er at denne type praksis krever en tydelig refleksiv posisjon for sosialarbeideren. En refleksiv posisjon skal, ifølge forfatterne, sikre nysgjerrighet på bredden av forhold som virker inn på folks liv, inkludert et fokus på «komplekse maktrelasjoner og kritiske analyser av hvordan forhold som politikk, forskning og fagideologi former barnevernfaglig praksis» (s. 11/12). En overordnet målsetting med boken er å oppfordre sosialarbeidere til å innta en mer kritisk refleksiv posisjon både *i* egen praksis og *til* egen praksis. Dette fremkommer i kapittel én, som har tittel: Mot en kritisk reflekterende barnevernfaglig praksis. Forfatterne har en kritisk tilnærming til barnevernets kunnskapsgrunnlag.

Et spennende element med boka er at den er empiridrevet, i den forstand at forfatterne har brukt kasus fra barnevernets praksisfelt når de har identifisert problemstillinger, analysert og utviklet teorier på feltet. Til sammen 60 kasus fra barnevernets praksisfelt er studert. For denne bokas formål, har forfatterne valgt ut tre kasus som de finner særlig illustrerende i forhold til de viktigste temaene kasusene i sin helhet har tydeliggjort. Disse tre kasusene

presenteres i kapittel to. Tre kasus alene kan gi litt lite utdypende informasjon. Det kan tidvis gjøre det litt vanskelig for leseren å selv vurdere ulike fortolkninger som gjøres. Når det er sagt, illustrerer kasusene på en god måte viktige utfordringer saksbehandlere ofte står overfor i sitt daglige arbeid med denne gruppen brukere. Jeg synes også formen forfatterne har valgt i denne boka, at viktige teoretiske perspektiver og problemstillinger gjennomgående diskuteres i lys av kasus fra barnevernets praksisfelt, fungerer godt. Slik illustreres koblinger mellom saksbehandlernes refleksjoner over ulike utfordringer de møter og viktige teoretiske perspektiver og begreper, redskaper som utdyper og ikke minst utvider forståelsen av hva en som barnevernarbeider ser, erfarer og gjør i møte med familier med minoritetsetnisk bakgrunn.

Forfatterne sier at de viktigste temaene kasusene som helhet har tydeliggjort omfatter: 1) omsorgsutøvelse overfor minoritetsbarn; 2) diskurser om foreldreskap, 3) kulturalisering i barnevernfaglig praksis, og 4) annengjøring og diskriminering. Disse temaene har vært førende for bokas innhold og oppbygning. Boka er inndelt i til sammen 10 kapitler. Forfatterens teoretiske utgangspunkt eller overordnede teoretiske perspektiver presenteres i kapittel tre og har som tittel: «Maktrelasjoner og kulturell kategorisering». Her reises viktige diskusjoner knyttet til det vanskelige kulturbegrepet, relevansen av kultur i barnevernsarbeid, betydningen av maktrelasjoner og normative tattforgittheter samt kategoriseringsprosesser i sosialt arbeid. I kapittel fire og fem problematiseres på den ene siden den framtrepende rollen kulturelle forskjeller og kulturelle fortolkninger synes å ha fått i det norske barnevernets forståelse og forvaltning av omsorg overfor etniske minoritetsfamilier. På den andre siden, diskuteres og ikke minst understrekes viktigheten av klasse, kjønn og fattigdom i folks liv. Forfatterne mener, slik jeg forstår dem, at dette fokuset, og denne type forklaringsfaktorer i for liten grad er til stede i barnevernfaglig arbeid, eller at de tillegges for liten vekt som følge av kulturaliseringsprosesser. Dette underbygges også av at refleksjoner rundt slike spørsmål knapt gis plass i kasusene som er studert. Dette gjør spørsmålet som forfatterne stiller betimelig: fanger barnevernet opp virkeligheten, slik familiene selv erfarer og fortolker den?

Begrepet kulturalisering, og hvilke mulige følger dette kan ha for barnevernets praksis, diskuteres mer inngående i kapittel seks. Med henvisning til Hamburger (2001) og Ålund (1994) definerer forfatterne kulturalisering som: «en prosess der gitte situasjoner eller problemer fortolkes, forklares og behandles på grunnlag av en generalisert forståelse av kultur» (s. 55).¹ Det vises til at kulturaliseringsprosesser lett «representerer en reduksjonistisk forståelse og tilnærming til sosiale problemer, og det kan gjøre at vi ikke ser eller undersøker godt nok hva som utløser konkrete problemer, eller hva som bidrar til å løse dem» (s. 55). Dette er, slik jeg ser det, et viktig spørsmål å stille og reflektere over. Forfatterne viser i dette kapitlet til flere illustrerende eksempler på hvordan slike prosesser kan gjøre at en overser, eller lar være å stille spørsmål som kan få fram andre forståelser eller fortolkninger av hva en vanskelig livssituasjon for en familie egentlig består i. Det er all grunn til, mener jeg, å sette høyt på dagsorden og diskutere begrepet «kultur» i samhandlingen med minoritetsforeldre, og hva for eksempel den stadige etterspørselen etter «kulturell kompe-

1. Hamburger, F. (2001) The social pedagogical model in the multicultural society of Germany. I: Dominelli, L., Lorentz, W. og Soydan H. (red.). *Beyond racial divides*. Aldershot og Brufington: Ashgate.

tanse» betyr. Og som følge av dette, hvordan praksis bør se ut. Jeg tror dette er spørsmål barnevernsarbeiderne stadig stiller seg i møte med minoritetsforeldre. Usikkerhet og uenighet med hensyn til hva det her snakkes om preger også forskningsfeltet. Denne diskusjonen reiser forfatterne i kapittel åtte, der de spissformulerer på følgende måte i overskriften: «Kulturkompetanse – en nyttig posisjon eller en kilde til essensialisering og annengjøring?»

Forfatterne i denne boka uttrykker en gjennomgående kritisk holdning til kulturelle fortolkninger av sosiale problemer, med det utgangspunkt at en slik innfallsvinkel ofte forenkler forståelse, virker tilslørende og overser kompleksitet. Det kan likevel diskuteres om en slik tydelig posisjon nedtoner eller underkommunisere at når en som barnevernsarbeider skal prøve å få en bred forståelse av en familiesituasjon hva gjelder bakgrunn, problemer, ulike handlinger samt måter å tenke på, gjøres også en rekke kulturelle aspekter relevante.

I kapittel ni introduseres en modell for kritisk refleksjon i barnevernfaglig praksis. Denne er inspirert av et opplegg som har vært prøvd ut i videreutdanningen «Barnevern i et minoritetsperspektiv», der kritisk refleksjon er brukt for å se på hvordan komplekse maktrelasjoner, klasse, kjønn og etnisitet, «virker sammen og gjensidig forsterker hverandre i konkrete situasjoner og saker» (s. 85). Ideen er her at man som barnevernsarbeider gjennom kritisk refleksjon kan bli mer bevisst bredden og kompleksiteten av forhold som påvirker profesjonell yrkesutøvelse, og derigjennom gjøre tydeligere hva som er mulig (alternative forståelse/ny handling) og hva begrensningene kan bestå av. Jeg synes modellen har mye for seg i barnevernsarbeiderens møte med så vel minoritets- som majoritetsetniske familier. Modellen inkluderer for eksempel viktigheten av selv-refleksivitet, og et tydelig fokus på en selv som profesjonsutøver. Kritisk refleksjon er for eksempel både viktig og nødvendig når normative tattfor-gittheter skal utforskes.

Boken avsluttes med et kapittel skrevet av professor Lennart Nygren. I dette kapitlet understrekes ytterligere nødvendigheten av kritisk refleksjon i det komplekse nedslagsfeltet barnevern og innvandring.

En viktig oppgave for barnevernet er å fatte beslutninger. Et spørsmål som gjerne er lite diskutert i boka, er hvilke strukturelle rammer en slik type refleksiv tilnærming forutsetter. Denne diskusjonen er viktig både for å motvirke at for mye ansvar legges på den enkelte barnevernsarbeider, og at beslutninger faktisk fattes, til barnets beste.

Når dette er sagt; jeg mener at boka er svært lesverdig, og gir et viktig bidrag inn i kunnskap- og kompetansefeltet barnevern og innvandring.